

УДК 343.352:342.951(477)

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.3.48>

СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ТА УТВЕРДЖЕННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Чайка Р.А.,

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри права,
Волинський інститут імені В'ячеслава Липинського,
Міжрегіональна академія управління персоналом
ORCID: 0000-0002-9366-832X*

Панасюк О.П.,

*кандидат історичних наук, доцент кафедри права,
Волинський інститут імені В'ячеслава Липинського,
Міжрегіональна академія управління персоналом
ORCID: 0000-0002-9871-3441*

Чайка Р.А., Панасюк О.П. Судові та правоохоронні органи України в системі забезпечення антикорупційної політики та утвердження доброчесності.

У статті здійснено системний правовий аналіз ролі судових і правоохоронних органів України в реалізації антикорупційної політики в контексті євроінтеграційних зобов'язань держави. На основі чинного українського законодавства, Антикорупційної стратегії на 2021–2025 рр., а також емпіричних даних судової статистики та міжнародних оцінок розкрито трансформацію інституційної архітектури протидії корупції – від фрагментарної моделі до спеціалізованої багаторівневої інфраструктури. Окреслено правовий статус і функціональну специфіку НАЗК як центру превентивної політики, НАБУ як органу досудового розслідування топ корупції, САП як суб'єкта процесуального керівництва, ВАКС як суду, уповноваженого розглядати особливо складні корупційні провадження та справи про необґрунтовані активи, а також ДБР, прокуратури, Національної поліції та судів загальної юрисдикції як елементів, що забезпечують розмежування підслідності й підтримання публічного обвинувачення. Показано, що попри інституційне посилення антикорупційних органів зберігаються колізії та прогалини кримінально-правового й процесуального регулювання, неоднорідність судової практики, кадрові й ресурсні обмеження, а також ризики зовнішнього впливу на спеціалізовані інституції. Обґрунтовано, що подальший розвиток антикорупційної інфраструктури має бути спрямований на уточнення меж підслідності, посилення спроможності судової влади й органів досудового розслідування, удосконалення механізмів повернення активів і захисту викривачів, а також на поглиблення інституційної доброчесності як ключового критерію реальної імплементації принципу верховенства права та готовності України до інтеграції в європейський правовий простір. Особливу увагу приділено функціональному розподілу між превентивною, слідчо-прокурорською та судовою ланками, що також вимагає узгодженості процедур виявлення, розслідування й судового розгляду корупційних правопорушень. Наголошено на важливості спеціалізації суддів і прокурорів, розвитку внутрішніх систем контролю та співпраці з громадянським суспільством для формування культури нульової толерантності до корупції.

Ключові слова: антикорупційна політика, доброчесність; НАБУ, САП, ВАКС, підслідність, верховенство права.

Chaika R.A., Panasiuk O.P. Judicial and law enforcement bodies of Ukraine in the system of ensuring anti-corruption policy and upholding integrity.

The article provides a systematic legal analysis of the role of Ukraine's judicial and law-enforcement bodies in the implementation of anti-corruption policy in the context of the state's European integration commitments. On the basis of the Constitution of Ukraine, special anti-corruption legislation, the Anti-Corruption Strategy for 2021–2025, as well as empirical data of judicial statistics and international assessments, it examines the transformation of the institutional architecture of anti-corruption efforts – from a fragmented model to a specialized multi-level infrastructure. The article outlines the legal status and functional specificity of the NACP as the centre for preventive policy, NABU as a body for pre-trial investigation of high-level corruption, SAPO as the core of prosecutorial guidance, HACC as a specialized court authorised

to adjudicate particularly complex corruption cases and cases on unexplained assets, as well as the SBI, the prosecution service, the National Police and courts of general jurisdiction as elements that ensure the delineation of investigative jurisdiction and the maintenance of public prosecution. It is shown that, despite the institutional strengthening of anti-corruption bodies, conflicts and gaps in criminal-law and procedural regulation, inconsistency of judicial practice, staffing and resource constraints of specialized bodies, as well as risks of external influence on these institutions, still persist. It is argued that the further development of the anti-corruption infrastructure should be aimed at clarifying the boundaries of investigative jurisdiction, enhancing the capacity of the judiciary and pre-trial investigation bodies, improving mechanisms for asset recovery and protection of whistle-blowers, as well as deepening institutional integrity as a key criterion for the genuine implementation of the rule of law and Ukraine's readiness for integration into the European legal space. Particular attention is paid to the functional division between preventive, investigative-prosecutorial and judicial components, which likewise requires coherent procedures for the detection, investigation and adjudication of corruption offences. The article emphasizes the importance of specialization of judges and prosecutors, the development of internal control systems and cooperation with civil society in order to foster a culture of zero tolerance for corruption.

Key words: anti-corruption policy; institutional integrity; NABU; SAPO; HACC; investigative jurisdiction; rule of law.

Постановка проблеми. Євроінтеграційний курс України та зобов'язання в межах Угоди про асоціацію з ЄС висувають підвищені вимоги до спроможності держави забезпечувати реальний, а не декларативний характер антикорупційної політики. За останнє десятиліття сформовано розгалужену інституційну систему – НАЗК, НАБУ, САП, ВАКС, ДБР, оновлену прокуратуру, спеціалізовані підрозділи Національної поліції. Водночас стійкі корупційні практики, фрагментарність правозастосування, конкуренція юрисдикцій та нерівномірна ефективність окремих ланок свідчать про неповну реалізацію потенціалу цієї системи. Особливої уваги потребує судовий компонент, оскільки саме поєднання спеціалізованої юрисдикції Вищого антикорупційного суду із повсякденною практикою судів загальної юрисдикції визначає реальний рівень невідворотності відповідальності за корупційні злочини. Питання полягає як в оцінці діяльності окремих органів, так і в аналізі їхньої взаємодії як цілісного механізму забезпечення доброчесності.

Метою статті є аналіз ролі судових та правоохоронних органів України в реалізації антикорупційної політики та утвердженні доброчесності, із зосередженням на їхньому правовому статусі, компетенції та механізмах взаємодії.

Стан опрацювання проблематики. Питання протидії корупції та функціонування спеціалізованих антикорупційних інституцій посідають помітне місце в українській доктрині кримінального, кримінального процесуального та конституційного права. У працях М. Хавронюка, О. Бусола, А. Гриценка, М. Мельника, Л. Шостко, О. Костенка, О. Кальмана, інших дослідників проаналізовано еволюцію національної антикорупційної політики, нормативну модель спеціальної підслідності, проблеми криміналізації й пеналізації корупційних діянь, а також особливості функціонування НАБУ, НАЗК, САП і ВАКС. Значний емпіричний матеріал акумульовано у звітах GRECO, OECD (Istanbul Action Plan), оцінках Європейської комісії, аналітиці Transparency International Ukraine, Центру протидії корупції, EUACI тощо. Водночас більшість робіт зосереджена або на окремих органах (НАБУ, НАЗК, ВАКС), або на загальних проблемах корупції як соціально-правового феномена.

Виклад основного матеріалу. Конституція України гарантує незалежність суду та статус судді (ст. 126), а ст. 8 визначає пріоритетність і виконуваність норм міжнародного права і зобов'язань України [1]. Набір спеціалізованих законів визначає повноваження антикорупційних органів. Законом «Про запобігання корупції» (2014 р.) створено Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) як центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом. НАЗК відповідає за формування антикорупційної політики та розробку антикорупційних стратегій і програм [2]. Він аналізує ситуацію з корупцією, розробляє та координує виконання Антикорупційної стратегії і Програми її реалізації; виявляє «корупційні норми» в законодавстві; контролює дотримання обмежень щодо конфлікту інтересів і фінансування партій; перевіряє декларації та фінансовий стан чиновників; адмініструє державні реєстри [2]. НАЗК проводить моніторинг практики дотримання законодавства та надає методичну допомогу органам влади.

Ще одним ключовим законом став «Про Національне антикорупційне бюро України» (2014 р., № 1698), який закріпив статус НАБУ як державного правоохоронного органу зі спеціальним статусом [3]. Згідно з ним, на НАБУ покладено «попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень» у межах його підслідності [3]. Тобто НАБУ здійснює розслідування злочинів високопосадовців, зокрема вищого рівня влади. Закон передбачає також гарантовану незалежність керівника та правові засади роботи бюро.

Систему доповнюють Закони «Про Вищий антикорупційний суд» (2018 р., №2447-VIII) [4] та «Про прокуратуру» [5]. Вищий антикорупційний суд (ВАКС) є спеціалізованим судом, до підсудності якого належать кримінальні правопорушення у сфері корупції та пов'язані з нею злочини, зокрема справи щодо незаконного збагачення, визнання активів необґрунтованими та конфіскації активів. Судді ВАКС призначаються на посаду безстроково, до досягнення ними віку 65 років, відповідно до загальних норм Конституції України, які регулюють статус суддів в Україні. Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП), створена 2015 р. забезпечує процесуальне керівництво у справах, що розслідуються НАБУ.

Наведене законодавство створило нову структуру антикорупційної інфраструктури, синхронізовану зі Стратегією. Зокрема, чинна Антикорупційна стратегія на 2021–2025 рр. проголошує принципи невідворотності відповідальності за корупцію [6].

НАЗК є центральним виконавчим органом «зі спеціальним статусом», відповідальним за профілактику корупції [2]. Серед ключових завдань: розробка і координація антикорупційної стратегії, аналіз корупційних ризиків, контроль обмежень щодо конфлікту інтересів та фінансування політичних партій, верифікація електронних декларацій публічних службовців, супровід системи захисту викривачів корупції тощо [2]. Зокрема, НАЗК адмініструє Єдиний державний реєстр декларацій і Реєстр осіб, притягнутих за корупційні правопорушення. В агентства також є повноваження здійснювати люстрацію, проводити аудит та навчання державних службовців.

У фаховій літературі діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції розглядають як ключовий елемент превентивної антикорупційної політики держави. Аналітичні праці наголошують, що механізми автоматизованої та повної перевірки декларацій, а також взаємодія з викривачами здатні забезпечувати раннє виявлення корупційних ризиків. Водночас підкреслюється залежність результативності цих інструментів від узгодженості рішень та швидкості реагування інших суб'єктів – передусім спеціалізованої антикорупційної прокуратури, Національного банку України та судових органів. За висновками зовнішніх оцінювачів, зокрема аудиту, здійсненого Transparency International Ukraine, НАЗК виконало 120 рекомендацій міжнародних експертів і стало єдиним антикорупційним інституційним суб'єктом, який пройшов повноцінну зовнішню оцінку [7]. У щорічному рейтингу TI Ukraine діяльність Агентства у 2023 р. отримала оцінку 3,7 із 5 можливих балів [8]. Попри позитивні тенденції, у правозастосовній практиці фіксують затримки під час повних перевірок декларацій, а також окреслюють потребу в оновленні правового регулювання щодо конфіскації незаконних активів та механізмів гарантування безпеки викривачів.

НАБУ – державний правоохоронний орган «зі спеціальним статусом» для розслідування найвищого рівня корупції [9]. Закон визначає, що НАБУ протидіє корупційним злочинам, вчиненим вищими посадовими особами (держави чи місцевого самоврядування), що становлять загрозу національній безпеці [9]. НАБУ очолює директор, призначений через конкурс з участю міжнародних експертів, який користується особливими гарантіями незалежності.

НАБУ проводить детективні розслідування гучних справ, зокрема пов'язаних із розтратою бюджетних коштів, неправомірним збагаченням, хабарництвом серед вищих посадовців. Спільно з САП, НАБУ ініціює та подає до суду обвинувальні акти. У наукових публікаціях підкреслюють, що успішність НАБУ залежить від його незалежності (відсутності політичного тиску) і ресурсного забезпечення. Так, експерти TI відзначають помітний прогрес НАБУ: у рейтингу 2023 р. він отримав 4,3/5 балів (покращивши показник з 3,6 у 2020 р.) [8]. Експерти підкреслюють, що НАБУ продемонструвало себе «стабільним, ефективним і незалежним інститутом, спроможним виконувати поставлені завдання» [8]. Проте критики вказують на труднощі, зокрема невеликі фінансування та нестачу персоналу. Були випадки тиску на розслідування, що викликало занепокоєння антикорупційної спільноти.

Стратегія розвитку Національного антикорупційного бюро України на 2025–2030 рр. фіксує перехід від етапу інституційного становлення до етапу поглибленої модернізації та підвищення результативності. Якщо перші роки діяльності НАБУ були спрямовані на формування організаційної структури, процесів досудового розслідування та базових механізмів взаємодії з іншими суб'єктами антикорупційної інфраструктури, то новий стратегічний цикл орієнтований на посилення інституційної спроможності, управління ризиками, розвиток внутрішніх систем контролю й інформаційної безпеки, а також на узгодження діяльності Бюро з національними та міжнародними антикорупційними стандартами. Стратегія до 2030 р. прямо пов'язує ефективність НАБУ із ширшим контекстом національної безпеки, відновлення державних інститутів та інтеграції України до європейського правового простору. Ключовою віссю стратегічних орієнтирів є зміцнення спроможності НАБУ забезпечувати ефективне досудове розслідування корупційних злочинів найвищого рівня, зосереджуючи зусилля на топкорупції та складних економічних схемах, у тому числі з транскордонним елементом. Для цього передбачено вдосконалення нормативно-правового середовища, усунення

законодавчих прогалин, що перешкоджають результативному розслідуванню, оптимізацію підслідності та процедур пошуку, арешту, конфіскації й повернення активів. Акцент робиться на розвитку аналітичної складової досудового розслідування: розбудову інформаційно-аналітичних систем, розширення доступу до баз даних інших органів, запровадження стратегічного аналізу як інструмента виявлення системних корупційних практик у ключових секторах економіки та публічного управління [10].

Помітне місце у Стратегії займає цифрова трансформація діяльності НАБУ. Розвиток «іКейс» як інформаційно-аналітичної системи досудового розслідування, інтеграція з Єдиним реєстром досудових розслідувань та системою електронного документообігу судів покликані мінімізувати паперовий обіг, пришвидшити процесуальні дії, підвищити контрольованість і відтворюваність рішень детективів. Окремий стратегічний блок становить захист інформації: впровадження системи управління інформаційною безпекою відповідно до міжнародних стандартів, розбудова захищених сховищ електронних доказів, розвиток цифрової криміналістики та посилення спроможності протидіяти кіберзагрозам. Важливим орієнтиром на 2025-2030 рр. є забезпечення автономного технічного доступу НАБУ до інформації з електронних комунікаційних мереж, що має зменшити залежність від інших правоохоронних органів і посилити функціональну незалежність Бюро.

Не менш вагомим елементом стратегічної рамки є кадровий вимір. Стратегія до 2030 року виходить із того, що результативність НАБУ безпосередньо залежить від професійності, доброчесності та стійкості його працівників до корупційних ризиків і зовнішнього тиску. Тому передбачено подальший розвиток прозорих конкурсних процедур, удосконалення механізмів перевірки кандидатів, систематичний професійний розвиток детективів, аналітиків і працівників оперативних підрозділів, а також формування внутрішнього середовища, вільного від дискримінаційних практик і гендерних стереотипів. Паралельно посилюється система внутрішнього контролю: впроваджуються моделі управління ризиками, розвивається антикорупційний менеджмент за міжнародними стандартами, а культура доброчесності позиціонується як внутрішня «норма» функціонування інституції, а не як формальна вимога [10].

Стратегія до 2030 р. також закріплює зовнішній вимір розвитку НАБУ: розширення міжнародної співпраці, участь у спільних слідчих групах, поглиблення партнерства з європейськими і трансатлантичними інституціями, використання їхнього досвіду та експертизи для вдосконалення власних практик. Водночас особливу роль відведено взаємодії з суспільством: системним комунікаціям, просвітницьким проектам, розвитку інституту викривачів, функціонуванню Ради громадського контролю. У цьому вимірі стратегічна мета полягає не лише у підвищенні рівня довіри до НАБУ, а й у формуванні в суспільстві стійкої установки на нульову толерантність до корупції. У сукупності ці вектори перетворюють Стратегію до 2030 р. на інструмент не просто організаційного планування, а й довгострокового інституційного укорінення НАБУ як ключового елемента антикорупційної інфраструктури демократичної України [10].

Спеціалізована антикорупційна прокуратура є ключовим елементом антикорупційної інфраструктури України, відповідальною за нагляд за досудовими розслідуваннями НАБУ та підтримання державного обвинувачення у справах про тяжку корупцію. Статус та повноваження САП визначені Законом України «Про прокуратуру», відповідно до якого вона функціонує як самостійний структурний підрозділ Офісу Генерального прокурора, уповноважений здійснювати виключне процесуальне керівництво у кримінальних провадженнях, віднесених до підслідності НАБУ [11].

У дослідженнях щодо антикорупційної політики відзначається, що ефективність САП залишається однією з центральних передумов результативності всього антикорупційного механізму. Аналітичні огляди Transparency International Ukraine демонструють, що у 2021-2023 рр. інституційний розвиток САП відбувався нерівномірно, що було зумовлено тривалими конкурсами на керівні посади та кадровою нестабільністю [8]. Це підтверджується і в щорічних звітах Європейської комісії, де вказано на необхідність зміцнення кадрової автономності САП, забезпечення стабільної процедури добору прокурорів та підвищення спроможності прокуратури у справах топкорупції. У публічних звітах самої САП за 2021-2024 рр. наголошується на проблемах, пов'язаних із складністю доказування корупційних злочинів, затримками у проведенні експертних досліджень та тривалими процесуальними процедурами, що нерідко впливає на строки скерування обвинувальних актів [12]. Зовнішні аудитори EUACI та Рахункової палати вказують на потребу додаткового перегляду окремих процесуальних норм Кримінального процесуального кодексу України, що стосуються кваліфікації корупційних злочинів та умов накладення арешту на активи [13]. Підкреслюється також необхідність забезпечення належної заробітної плати прокурорів, удосконалення механізмів доброчесності та впровадження стабільної системи професійного розвитку. За висновками Центру протидії корупції, затягнутість конкурсу на керівника САП у 2020-2022 рр. негативно позначилася на темпах роботи прокуратури, що прямо впливало на ефективність розслідувань НАБУ [14].

Створення Вищого антикорупційного суду стало однією з ключових інституційних реформ, спрямованих на формування спеціалізованого механізму судового контролю у справах про корупційні правопорушення, що становлять загрозу публічній владі та її інституційній стабільності. Закон України «Про Вищий антикорупційний суд» визначив його як вищий спеціалізований суд у системі судоустрою, діяльність якого спрямована на забезпечення справедливого та неупередженого правосуддя у категоріях справ, що належать до особливої сфери кримінальної юрисдикції. Потреба в такому суді виникла внаслідок тривалих проблем із незалежністю звичайних судів у розгляді справ щодо високопосадової корупції, що об'єктивно вимагало виокремлення спеціальної інституції зі специфічними кадровими, процесуальними та організаційними гарантіями.

Ухвалення закону про ВАКС у червні 2018 року започаткувало нову модель функціонування антикорупційного судочинства, у межах якої діяльність суддів ґрунтується на особливих процедурах добору, участі міжнародних експертів у кваліфікаційному оцінюванні та підвищених вимогах до професійної репутації. Завершення конкурсних процедур навесні 2019 року та приведення суддів до присяги забезпечили фактичний початок інституційної роботи суду. З моменту початку діяльності у вересні 2019 року ВАКС виконує функції суду першої інстанції та апеляційної інстанції в межах власної юрисдикції, здійснюючи судовий контроль за дотриманням прав учасників кримінального процесу та перевіряючи законність рішень, дій і бездіяльності органів досудового розслідування.

Юрисдикція ВАКС охоплює кримінальні провадження щодо корупційних та пов'язаних із ними злочинів, вчинених посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а також злочинів у сфері бюджетних відносин, зловживання владою чи впливом, пропозиції або одержання неправомірної вигоди, незаконного збагачення та інших діянь, визначених кримінальним законом. Значну частину практики становлять справи за статтями 191, 364, 368, 369, 369-2, 368-4 Кримінального кодексу України, що свідчить про масштаби кваліфікованої корупції та необхідність спеціального судового органу для її розгляду. Окремим напрямом стали провадження у сфері розпорядження бюджетними коштами, нецільового використання фінансування та неправомірного впливу на економічні рішення органів влади.

Подальшим розвитком компетенції суду стало поширення на нього повноважень щодо вирішення питань про визнання активів необґрунтованими та їх стягнення у дохід держави в межах цивільного судочинства. Така модель поєднує елементи кримінального та цивільного реагування на корупцію, що відповідає міжнародним стандартам повернення активів, набутим злочинним шляхом. Практика ВАКС у справах про стягнення необґрунтованих активів формує новий напрям у національній юрисдикції, який вимагає комплексного доказування походження майна та встановлення критеріїв його необґрунтованості.

Висока ефективність ВАКС визнана і міжнародними експертами: Transparency International Ukraine у 2023 році оцінила його роботу у 4,6/5 балів (в 2020 р. було 4,0) [8].

Суди загальної юрисдикції продовжують відігравати ключову роль у розгляді корупційних кримінальних правопорушень, які не віднесені до виключної підсудності Вищого антикорупційного суду. До їх компетенції належать провадження щодо неправомірної вигоди, службових зловживань та інших складів злочинів, пов'язаних із діяльністю посадових осіб місцевого самоврядування, державних службовців середнього та нижчого рівнів, військовослужбовців і працівників бюджетної сфери. Аналіз судової статистики підтверджує, що найбільша кількість обвинувальних вироків стосується діянь, передбачених ст. 369 КК України (пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди) [15]. Проте такі провадження здебільшого охоплюють корупцію низового рівня, тоді як справи щодо високопосадовців переважають і спрямовуються до органів, уповноважених законом на здійснення спеціальної підслідності, – НАБУ та ВАКС. У дослідженнях Державної судової адміністрації та узагальненнях Верховного Суду звертається увага на неоднакове тлумачення окремих корупційних складів злочинів, а також на практичні труднощі, пов'язані з тривалими строками судового розгляду та недостатньою спеціалізацією суддів у складних кримінальних провадженнях [16].

Конституційно-правова модель діяльності прокуратури визначена через функції процесуального керівництва досудовим розслідуванням, підтримання публічного обвинувачення та представництва інтересів держави у виключних випадках (ст. 131-1 Конституції України). Уведення Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та передання Державному бюро розслідувань повноважень щодо злочинів, учинених суддями, правоохоронцями та військовослужбовцями, істотно змінило архітектуру антикорупційної юстиції. ДБР здійснює досудове розслідування у кримінальних провадженнях, які за законом не належать до компетенції НАБУ, що забезпечило розмежування підслідності та запобігло дублюванню функцій. САП, у свою чергу, забезпечує процесуальну цілісність діяльності НАБУ, координує обвинувальну стратегію та наглядає за дотриманням законності під час досудового розслідування у справах топкорупції.

Інституційний внесок Національної поліції України у протидію корупції пов'язаний переважно з функціонуванням підрозділів внутрішньої безпеки та оперативних служб, спрямованих на виявлення правопорушень серед співробітників поліції та попередження кримінальних загроз, пов'язаних із функціонуванням органів влади [17]. Однак її повноваження у сфері топкорупції є обмеженими, що відповідає чинним правилам підслідності, визначеним КПК України, та принципам спеціалізації антикорупційних органів.

Структура антикорупційної інфраструктури вибудована за принципом функціонального розподілу: НАЗК здійснює превентивні заходи; НАБУ, САП і ДБР формують слідчо-прокурорський блок; ВАКС і суди загальної юрисдикції – юрисдикційний блок судового реагування. Взаємодія цих інституцій є визначальною для забезпечення ефективності антикорупційної політики. Зокрема, у моделі взаємодії НАБУ та САП закладено принцип процесуальної нерозривності, за якого рішення детективів потребують належного прокурорського супроводу. ВАКС, у свою чергу, забезпечує судовий контроль над дотриманням прав сторін та винесенням обґрунтованих рішень у спеціальних категоріях справ.

Висновки. Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що інституційна модель протидії корупції в Україні за останні роки зазнала принципових трансформацій: від фрагментарного реагування – до формування спеціалізованої антикорупційної інфраструктури із чітким функціональним розподілом між превентивними, слідчо-прокурорськими та судовими ланками. Створення й розвиток НАЗК, НАБУ, САП, ВАКС та ДБР посилили можливості держави щодо розслідування та судового розгляду складних корупційних проваджень, зокрема за участю вищих посадових осіб. Водночас зберігається низка системних викликів: неоднорідність судової практики у судах загальної юрисдикції, колізії й прогалини у кримінально-правовому та процесуальному регулюванні, кадровий і ресурсний дефіцит спеціалізованих органів, а також нерівномірний рівень інституційної доброчесності. Розв'язання цих проблем потребує поєднання законодавчих змін (уточнення меж підслідності, удосконалення складів корупційних злочинів, посилення механізмів повернення активів і захисту викривачів) та інституційних рішень (поглиблення спеціалізації суддів і прокурорів, зміцнення внутрішніх систем контролю й управління ризиками, підвищення прозорості конкурсних процедур і забезпечення належного фінансування). У більш широкому вимірі функціонування судових та правоохоронних органів у сфері антикорупційної політики має розглядатися як один із ключових критеріїв реальної імплементації принципу верховенства права та готовності України до поглибленої інтеграції в європейський правовий простір.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>.
2. Закон України «Про запобігання корупції»: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
3. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1698-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 47. Ст. 2051. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>.
4. Про Вищий антикорупційний суд: Закон України від 07.06.2018 № 2447-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19#Text>.
5. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1697-VII // *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 2-3. Ст. 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>.
6. Національне агентство з питань запобігання корупції. Антикорупційна стратегія на 2021-2025 роки. Київ, 2022. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/Antykoruptsiyna-strategiya-na-2021-2025-rr.pdf>.
7. Аналіз інфраструктури антикорупційних органів України Transparency International Ukraine – НАЗК отримало оцінку 3,7 бала з 5 у рейтингу таких органів. Transparency International Ukraine URL: <https://ti-ukraine.org/en/research/capable-effective-and-independent-analysis-of-anti-corruption-agencies>.
8. Аналіз інфраструктури антикорупційних органів України Transparency International Ukraine URL: <https://ti-ukraine.org/en/research/capable-effective-and-independent-analysis-of-anti-corruption-agencies>.
9. Національне антикорупційне бюро України (НАБУ). Історія створення, основні завдання та компетенція, особливості діяльності під час воєнного стану, нормативноправова основа діяльності / укл.: Коропатнік І.М., Микитюк М.А., Павлюк О.О., Петков С.В. Київ. ВД «Професіонал», 2023. – 566 с.

10. Стратегія розвитку Національного антикорупційного бюро України на 2025–2030 роки / НАБУ. URL: <https://nabu.gov.ua/about-the-bureau/zasadi-roboti/strategiia-rozvytku-nabu-na-2025-2030-roky>.
11. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1697–VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 2–3. Ст. 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>.
12. Звіт Спеціалізованої антикорупційної прокуратури за 2021–2023 роки. URL: <https://gp.gov.ua/sap/publications>.
13. EUACI. Independent Assessment of Anti-Corruption Institutions. 2023. URL: <https://euaci.eu>.
14. Центр протидії корупції. Аналітичний огляд діяльності САП та НАБУ (2019–2023). URL: <https://antac.org.ua>.
15. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651–VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
16. Державна судова адміністрація України. Аналіз стану здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях та справах про адміністративні правопорушення у 2024 році. Київ, 2025. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/Analyz_zdijsnenna_pravosydda_2024.pdf.
17. Національна поліція України. Положення про Департамент внутрішньої безпеки Національної поліції України (Наказ № 83 від 09.11.2015, у редакції Наказу № 765 від 31.07.2019). Київ. URL: <https://npu.gov.ua/polozhennia-pro-departament-vnutrishnoi-bezpeky-natsionalnoi-politsii-ukrainy/polozhennia-pro-departament-vnutrishnoi-bezpeky-natsionalnoi-politsii-ukrainy>.